

تقویت دولت کاظمی (بخش ۲): مقابله با رسانه‌های شبه‌نظامیان

به قلم بلال وهاب (/fa/experts/blal-whab-0/)

۱۶ ژوئیه ۲۰۲۰

همچنین دست‌یافتنی به

(English (/policy-analysis/strengthening-kadhimi-government-part-2-counterung-militia-media
العربية (/ar/policy-analysis/tqwyt-hkwmt-alkazmy-aljz-althany-mwajht-alam-almlyshyat/)

درباره نویسنده

بلال وهاب (/fa/experts/blal-whab-0/)

بلال وهاب هموند برنامه نیتن و استر ک و واگنر در انستیتو واشنگتن است

تحلیل کوتاه

دولت عراق در حال باختن جنگ رسانه‌ای به گروه‌هایی است که با حاکمیت آن مبارزه می‌کنند و از بی‌ثباتی مداوم سود می‌برند. برای همین بغداد و واشنگتن باید مقابله با پیام آن‌ها را تشدید کنند.

بخش اول این مطلب را که درباره مسائل حفاظتی و امنیتی است می‌توانید [اینجا مطالعه کنید](#)

<https://www.washingtoninstitute.org/fa/policy-analysis/view/strengthening-the-kadhimi-government-part-1->

[protection-and-security-issues](#)

در حال حاضر عراقی‌ها از سطحی از آزادی رسانه‌ای برخوردارند که در دنیای عرب نظیر ندارد. ولی با آن‌که بیشتر کشورهای همسایه رنجور از پروپاگاندا حکومتی اند عراق با دشمن رسانه‌ای متفاوتی می‌جنگد: پروپاگاندا شبه‌نظامیان علیه دولت با مرور کانال‌های تلویزیونی عراق ممکن است بیننده دچار این سوءتفاهم شود که هم فکر و ذکر مردم «مقاومت علیه آمریکا» و بیرون راندن ۵۰۰۰ نیروی آمریکایی است که برای مبارزه با داعش آنجا مستقر هستند. از بین این شبکه‌ها که تعدادشان بیش از ۱۰۰ ایستگاه است فقط انگشت‌شماری هستند که [نظرسنجی‌های مردمی](https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/the-new-u.s.-iraq-strategic-dialogue-expert-views-from-both-sides) (https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/the-new-u.s.-iraq-strategic-dialogue-expert-views-from-both-sides) و گفت‌وگوهای شخصی با عراقی‌ها را بازتاب می‌دهند که اولویت‌های واقعی مردم را آشکار می‌کند: مهار همه‌گیری کرونا نجات از بحران اقتصادی و برخورداری از چند ساعت برق بیشتر در گرمای سوزان تابستان و در هیاهوی این رسانه‌های شبه‌نظامیان صدای دولت عراق هیچ‌جا شنیده نمی‌شود.

درواقع نقش خارج از اندازه‌ای که شبه‌نظامیان امروز در عراق دارند به پشتوانه حضور فراگیر تلویزیونی رادیویی و رسانه‌های اجتماعی خبری تحقق یافته و این رسانه‌ها مدام فضایل این گروه‌های مسلح را جار می‌زنند رفتارهای بی‌ثبات‌کننده آن‌ها را نادیده می‌گیرند صدای ملی‌گرایان عراق را خفه می‌کنند و هر نوع صدای مخالف را شیطانی جلوه می‌دهند. مثلا پیش از قتل هشام الهاشمی تحلیل‌گر عراقی در ۶ جولای یک کارزار بزرگ ترور شخصیت شکل گرفت که طی آن رسانه‌های خبری متعددی او را جاسوس آمریکا معرفی می‌کردند و چند فهرست قتل منتشر شد که نام او هم در آن‌ها بود. به همین ترتیب نهادهای رسانه‌ای شبه‌نظامیان و برخی احزاب سیاسی به طور منظم معترضان را تقبیح می‌کردند که در اکتبر گذشته علیه فساد و دیگر سوءاستفاده‌های دولتی اعتراض کرده بودند. این رسانه‌های خبری معترضان را با اوصافی مثل «پسران سفارت [آمریکا]» (ابناء السفارة) و دیگر القاب تحقیرآمیز خطاب می‌کردند و می‌کوشیدند سرکوبی را که منجر به کشته شدن بیش از ۶۰۰ معترض و معلولیت هزاران نفر دیگر شد توجیه کنند. اگر این

فضای رسانه‌های کنترل نشود دولت جدید مصطفی‌الکاظمی نخست‌وزیر عملاً قادر نخواهد بود شبه‌نظامیان را مهار کند یا به دیگر معضلات مهم کشور به‌درستی رسیدگی کند.

عرصه رسانه‌ای تحت سلطه شبه‌نظامیان

رقابت‌های سیاسی شدید در عراق یک معضل رسانه‌ای ایجاد کرده است: مردم روزبه‌روز بدبین‌تر می‌شوند و عمده ژورنالیسم کشور را چیزی بیش از لجن‌پراکنی حزبی نمی‌بینند. این گرایش باعث افزایش بی‌اعتمادی عمومی نسبت به جناح‌های سیاسی شده تا حدی که طی اعتراضات سال گذشته بسیاری از دفاتر حزبی سراسر کشور غارت شدند.

با این حال این رسانه‌های پارتیزان همچنان به کار خود ادامه می‌دهند زیرا جناح‌های سیاسی آن‌ها را بخشی جداناپذیر از خود در تقویت شبکه‌های پشتیبانی‌شان و مقدمه‌سازی برای دوره‌های انتخاباتی می‌بینند. حالا دیگر داشتن ارزش خبری دلیل پوشش‌دادن اخبار در این شبکه‌ها نیست چه رسد به این‌که بخواهند هیچ حس مسئولیتی برای گزارش تلاش‌های دولت در اجرای امور اساسی مثل تامین حاکمیت ارضی و کنترل انحصاری تسلیحات نظامی داشته باشند. مثلاً ماه گذشته سرویس مبارزه با تروریسم در حرکتی بی‌سابقه با یک گروه شبه‌نظامی قدرتمند مورد حمایت ایران مستقیماً برخورد کرد و با حمله به یک پایگاه تحت کنترل کتائب حزب‌الله سازمانی که آمریکا آن را تروریستی می‌داند سلاح‌هایی را توقیف کرد که مقر دولت را هدف گرفته بودند ولی واکنش رسانه‌های محلی عملاً سکوت بود خواه از ترس یا به خاطر توطئه سکوت‌نخبگان فاسد حزبی که محیطی بی‌قانون را ترجیح می‌دهند تا در آن بتوانند به فساد خود ادامه دهند.

درعین حال رسانه‌های دولتی هم در شرایطی اسفناک هستند و وقتی مقامات آمریکایی بعد از حمله سال ۲۰۰۳ وزارت اطلاع‌رسانی (الاعلام) صدام را منحل کردند جایگزین آن یعنی «شبکه رسانه‌ای عراق» در اختیار همان احزاب سیاسی‌ای قرار گرفت که بقیه غنائم دولتی را چپاول کردند. این شبکه درحال حاضر بیش از ۵۰۰ کارمند دارد و سرپرست چندین رسانه خبری مثل روزنامه *الصباح* و تلویزیون العراقیه است ولی معلوم است که با رسانه‌های پرتعدادتر شبه‌نظامیان نمی‌تواند رقابت کند و گاهی به نظر می‌رسد فراموش کرده که قرار است در خدمت چه کسی باشد. مثلاً در ماه آوریل العراقیه با قطع برنامه‌های عادی خود سخنرانی بیست‌وپنج دقیقه‌ای (<https://www.youtube.com/watch?v=aKQB6KIjSJM>) قیس الخزعلی را زنده پخش کرد که علیه آمریکا و دولت عراق هردو حرف‌های تندی زد درحالی که او به عنوان رهبر شبه‌نظامیان عصائب اهل الحق در فهرست تروریست‌های آمریکا قرار دارد.

نخست‌وزیر الکاظمی سابقاً مطبوعاتی دارد و وقتی در ماه می به قدرت رسید یک تیم رسانه‌ای قوی با خود آورد ولی دولت او باید اقدامات بیشتری انجام دهد و به رسانه‌های دولتی یادآوری کند که آن‌ها نمایندگی چه کسی هستند و گستره فعالیت‌های رسانه‌های دولتی را افزایش دهد. از نظر بسیاری از عراقی‌ها برنامه طنز هفتگی *إحمد البشير* (https://www.youtube.com/watch?v=sGhEpRg_4Bo) نقش بیشتری از رسانه‌های دولتی در ترویج ملی‌گرایی در عراق داشته است.

تامین مالی و هماهنگی پروپاگاندای شبه‌نظامیان

رسانه‌های شبه‌نظامیان گرچه متنوع اند و گاهی با هم رقابت می‌کنند طرز کار مشابهی دارند و معمولاً در راستای اهداف کلی مشترک خود هماهنگ عمل می‌کنند: مقابله با تلاش‌های دولت برای کاهش فرقه‌گرایی عادی‌سازی وفاداری به ایران و اهریمن‌سازی هرگونه تماس با غرب. این‌گونه جوسازی‌ها باعث شده بسیاری از مقامات عراقی ارتباطات‌شان را با مقامات آمریکایی کم کنند. در جریان کارزار انتخاباتی سال ۲۰۱۸ این ماشین رسانه‌ای بر نقش شبه‌نظامیان در پیروزی نظامی علیه داعش تأکید می‌کرد و همزمان نقش حیاتی نیروهای امنیتی عراق و شرکای بین‌المللی‌شان را کمرنگ جلوه می‌داد. درمقابل رسانه‌های دولتی تلاش چندانی برای تقویت روحیه قهرمانی سرویس مبارزه با تروریسم و آژانس‌های دیگر نکردند. جای تعجب نداشت که وقتی شمارش آرا تمام شد کرسی‌های عصائب اهل الحق در مجلس از یک به چهارده رسید و سلطه سیاسی و رسانه‌ای خود را شدیداً تقویت کرد. اعتراضات انبوه و همه‌گیری کرونا فقط این روند را سرعت بخشیده است چون شبه‌نظامیان با وجود این‌که دفاتر خود را تعطیل می‌کنند ولی حضور رسانه‌ای خود را دوچندان کرده‌اند.

در مورد تامین مالی قانون بسیج مردمی عراق (موسوم به حشد شعبی) در ۲۰۱۶ پوششی قانونی برای شبه‌نظامیان یاغی فراهم کرد و به آن‌ها امکان داد به درآمدهای دولتی دسترسی داشته باشند. در سال ۲۰۱۹ بودجه عملیاتی حشد شعبی به ۲۱۶ میلیارد دلار رسید به علاوه منابع اضافی که شبه‌نظامیان از طریق ارتباطات دولتی جدید خود و به طور کلی قاچاق مرزی به دست آورده‌اند.

ایران نیز نقشی تعیین‌کننده در فعالیت رسانه‌های شبه‌نظامیان بازی می‌کند. گذشته از تامین سرمایه اولیه برای بسیاری از رسانه‌های خبری مورد بحث ایران از طریق نشست‌های منظم با مدیران شبکه‌های عراق در «اتحادیه رادیو و تلویزیون‌های اسلامی» در تهران به هماهنگ‌سازی پیام‌های‌شان کمک می‌کند. مثلاً در ماه می خبرگزاری جمهوری اسلامی (ایرنا) با افتخار اعلام کرد که بیست کانال عراقی سخنرانی روز قدس علی‌خامنه‌ای رهبر ایران را پخش کرده‌اند. هرپایه که کانال‌های شبه‌نظامیان چنین محتوایی را پخش

می‌کنند مجموعه‌ای از «ارتش‌های سایبری و رسانه‌های اجتماعی» آن را در پلتفرم‌های مختلف انتشار می‌دهند و پول هنگفتی برای بیشتر دیده‌شدن آن‌ها در فضای آنلاین هزینه می‌کنند.

یکی دیگر از آثار زیان‌بار این فعالیت‌ها به‌چالش‌کشیدن اقتدار مذهبی و ملی آیت‌الله سیستانی هم‌زمان با تقویت روایت‌های خامنه‌ای است. از جمله تخریب فتوای سیستانی در سال ۲۰۱۴ که از عراقی‌ها می‌خواست «گروه‌های شبه‌نظامی مسلح تشکیل ندهند» و در عوض مُصرانه از آنان خواست که به نیروهای رسمی تامین امنیت بپیوندند یا آن‌طور که خودش گفت: «تمام نیروها باید تحت فرمان دولت باشند.»

آنچه عراق باید انجام دهد

دولت الکاظمی پیام ملی قاطعی دارد که برای مردم عراق دارای جذابیت خاصی است ولی این پیام اگر به‌خوبی منتقل نشود یا در هیاهوی ماشین پروپاگاندای شبه‌نظامیان شنیده نشود فایده‌ای ندارد. رسانه‌های ضد الکاظمی قبلاً نشان داده‌اند که می‌توانند حتی کوچک‌ترین تلاش‌ها را برای اصلاحات بی‌اثر کنند. مثلاً اخیراً آن‌ها به اعتراضات عمومی علیه اقدامات ریاضتی که با نیت خوبی ارائه شده بود دامن زدند. حضور تمام‌نشدنی اعتراض و ضداعتراض فقط موجب تشدید بی‌ثباتی عراق می‌شود و به نفع احزاب شبه‌نظامی مسلح است.

بنابراین طرح انتظارات درست امری حیاتی است. دولت نمی‌تواند به ارائه وعده‌های بیش‌ازحد خدمات ناکافی و ارسال پیام‌های متناقض ادامه دهد یعنی آن‌طور که موقوع بازداشت نیروهای کتائب حزب‌الله عمل کرد و به‌شکلی حقارت‌آمیز دستگیرشدگان را در اختیار شبه‌نظامیان قرار داد.

در مقابله با پروپاگاندا کاظمی قدرت اجرایی فراوانی برای اعمال قانون تنظیم مقررات پروانه فعالیت و حسابرسی‌های مالی دارد که می‌تواند انتشار گزارش‌های تحریک‌آمیز در بسیاری از رسانه‌های شبه‌نظامیان و جناح‌های سیاسی را محدود کند. پیگرد قانونی نفرت‌پراکنی مطابق قوانین ضدتروریسم عراق و دیگر بخش‌های قانون کیفری از آن جمله است. یکی دیگر از اصلاحات اساسی تنظیم بهتر مقررات امور مالی احزاب سیاسی شبه‌نظامیان و گروه‌های رسانه‌ای آن‌هاست.

بعلاوه الکاظمی باید آژانس‌های رسانه‌ای دولت را پاکسازی کند و مقاماتی را که به جای وفاداری به عراق به جناح‌هایی وفادارند که آن‌ها را اجیر کرده‌اند جایگزین کند (مثلاً مقاماتی که «شبکه رسانه‌ای عراق» را اداره می‌کنند بازمانده‌های دوران مالکی و از حزب الدعوه اسلامی اند). رسانه‌های دولتی همچنین نباید پرهیز داشته باشند که ترورها و حملات راکتی شبه‌نظامیان را با عنوان اقدامات تروریستی یاد کنند. سرانجام باید اجازه داده شود دفاتر رسانه‌هایی که طی اعتراضات سال گذشته دستور تعطیلی‌شان صادر شده بود دوباره باز شوند. از جمله شبکه الخُره که از حمایت مالی آمریکا برخوردار است و رادیو و تلویزیون نالیا (ان‌آر‌تی) که شبکه کردهای عراق است.

آنچه واشنگتن باید انجام دهد

گرچه دولت آمریکا باید قاطعانه حامی آزادی بیان و رسانه در عراق باشد بازهم می‌تواند به بغداد در مقابله با پروپاگاندای شبه‌نظامیان کمک کند. پشتیبان حاکمیت عراق باشد و از روابط آمریکا-عراق محافظت کند. انجام این کار به‌ویژه حالا که گفت‌وگوی راهبردی دوجانبه در حال احیاست حائز اهمیت است.

کمک آمریکا خصوصاً در موضوع رسانه‌های اجتماعی می‌تواند مفید باشد. مقامات آمریکا و عراق برای انکار سریع و قاطع روایت‌های دروغین شبه‌نظامیان باید تلاش‌های خود را هماهنگ کنند و دروغ بودن آن‌ها را از طریق فضای آنلاین روشن کنند و حساب‌های کاربران مرتبط با شبه‌نظامیان را برای بسته‌شدن گزارش دهند. مثلاً الخزعلی به‌رغم آن‌که در فهرست تروریست‌های آمریکا قرار گرفته حساب توییتری فعالی دارد مثل بسیاری از فرماندهان شبه‌نظامی که با استفاده از این شبکه اجتماعی به انجام حملاتی به اهداف آمریکایی و عراقی دعوت کرده‌اند.

مطمئناً آمریکا تاکنون برای ایجاد توانمندی رسانه‌ای عراق و جذب استعدادها به آن سرمایه و نیروی کار زیادی صرف کرده است ولی بخش عمده آن به سمت رسانه‌های حزبی و شبه‌نظامی چرخیده که پول بیشتر و حفاظت بهتری ارائه می‌دهند. در میدان امروز رسانه رویکرد بهتر آن است که نشر حقایق و اخبار موثق را از طریق رسانه‌های تحت حمایت مالی آمریکا برای مخاطبان عراقی افزایش داد. تلویزیون الخُره در این زمینه موفقیتی فزاینده داشته است. شبکه «ارفع صوتک» (صدایت را بلند کن) هم در مقابله با نفرت‌پراکنی داعش موثر بوده و گزینه خوبی برای مقابله با جنگ لفظی شبه‌نظامیان است. ضمناً مقامات آمریکا برای دیده‌شدن در رسانه‌های عراق و گفت‌وگوی مستقیم با عموم مردم باید فعال‌تر باشند. سرانجام واشنگتن باید به تیم الکاظمی درباره سازماندهی مجدد رسانه‌های دولتی مشاوره فنی ارائه کند. مثلاً بازسازی تلویزیون العراقیه به سبک شبکه سی-اسپن آمریکا

*بلال وهاب هموند واگنر در انستیتو واشنگتن است.

RECOMMENDED

BRIEF ANALYSIS

Iran Takes Next Steps on Rocket Technology

فوریه ۲۰۲۲ ۱۱

Farzin Nadimi

(/policy-analysis/iran-takes-next-steps-rocket-technology)

BRIEF ANALYSIS

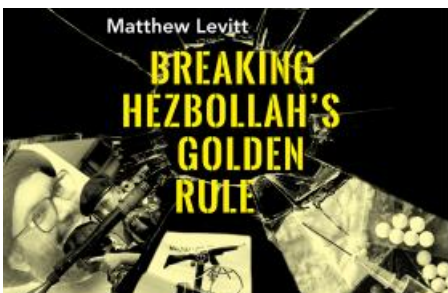
Saudi Arabia Adjusts Its History, Diminishing the Role of Wahhabism

فوریه ۲۰۲۲ ۱۱

Simon Henderson

(/policy-analysis/saudi-arabia-adjusts-its-history-diminishing-role-wahhabism)

ARTICLES & TESTIMONY

Podcast: Breaking Hezbollah's Golden Rule

فوریه ۲۰۲۲ ۹

TOPICS

(fa/policy-analysis/dmkrazy-w-aslah/) ديمقراسى و اصلاح

(fa/policy-analysis/rb-w-aslam-syasy/) عرب و اسلام سياسى

REGIONS & COUNTRIES

(fa/policy-analysis/raq/) عراق